

Features of the Regulatory and Legal Framework of the State Digital Development Policy of Ukraine

UDC: 35.077.3:004.738.5:342.9

DOI: <https://doi.org/10.15421/152510>

Herman Denys

Ph.D. Student, <https://orcid.org/0009-0003-6891-1820>, kmdu@kneu.edu.ua

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Kyiv, Ukraine)

Abstract

Relevance of the Research. Digital development is an essential aspect of human existence, that has fundamentally altered it. The modern digital challenges that the Ukrainian society faces, especially under martial law conditions, have led to corresponding transformations in administrative thought. Digital transformations have influenced both the theory and practice of public administration science, highlighting the character of Weber's model of social development.

Purpose of the Article. The article analyzes the regulatory and legal framework of the state digital development policy of Ukraine.

Results. The article identifies three main stages in the development of the regulatory and legal framework for Ukraine's digital development sector: establishment (informatization, 1998–2009), implementation (e-governance, 2010–2017), and development (digital transformation, from 2018 onward). The article highlights growth in both the quantity and quality of digital services due to regulatory expansion of IT applications and their online delivery capabilities.

Conclusions. It is substantiated that the reform of the public administration system in the field of Ukraine's digital development should consider the following: ensuring informational transparency in the activities of public authorities and local self-governments; upholding legality and legitimacy of state actions in the virtual space; protecting the fundamental informational rights and freedoms of individuals and citizens; reducing administrative barriers and restrictions; advocating for Ukraine's national interests in cyberspace; and creating a functional and effective regulatory and legal framework for the state's activities in the digital sphere.

Keywords: public policy, public administration, regulatory and legal framework, digitalization, digital development, digital transformation, digital competencies, digital technologies

Особливості нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України

Герман Денис

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна)

Анотація

Актуальність дослідження. Цифровий розвиток є важливою частиною людського існування, фундаментально змінивши його. Сучасні цифрові виклики, з якими стикається українське суспільство, передусім в умовах воєнного стану, спричинили відповідні трансформації також і в управлінській думці. Цифрові трансформації вплинули як на теорію, так і на практику науки державного управління, виділяючи характер веберівської моделі суспільного розвитку. При цьому неодмінним успіхом цифрового розвитку публічного управління є наявність ефективного нормативно-правового підґрунтя процесів формування та реалізації державної політики України, що і обумовило актуальність дослідження.

Метою статті є визначення особливостей нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України.

Результати. У статті виокремлено три основні етапи розвитку нормативно-правового забезпечення сфери цифрового розвитку України, а саме: становлення (інформатизація, 1998–2009 рр.), впровадження (електронного урядування, 2010–2017 рр.) та розвиток (цифрова трансформація, з 2018 р.). Констатовано зростання кількості та якості цифрових послуг/сервісів завдяки нормативному розширенню сфери застосування ІТ й можливостей їх онлайн надання.

Висновки. Обґрунтовано, що реформа системи державного управління у сфері цифрового розвитку України повинна здійснюватися з урахуванням: забезпечення інформаційної прозорості діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування, законності та легітимності дій держави у віртуальному просторі, захисту основних інформаційних прав та свобод людини і громадянина; зниження адміністративних бар'єрів і обмежень; відстоювання національних інтересів України у кіберпросторі; створення дієвої та ефективної нормативно-правової бази для діяльності держави у цифровій сфері.

Ключові слова: державна політика, публічне управління, нормативно-правове забезпечення, цифровізація, цифровий розвиток, цифрова трансформація, цифрові компетентності, цифрові технології.

Стаття надійшла / Article arrived: 07.02.2025

Схвалено до друку / Accepted: 23.03.2025

Вступ.

Упродовж останнього десятиліття інноваційний розвиток у вигляді цифрових трансформацій став частиною людського існування, докорінно змінивши його сутність. Нинішні цифрові виклики, з якими стикається суспільство, спричинили відповідні зміни як в управлінській думці, так і в практичному застосуванні. На сьогодні тема цифрового розвитку України, суспільства, держави, економіки та інших сфер суспільного життя знаходиться «на передовій» актуальності вітчизняних та зарубіжних досліджень. При цьому неодмінним успіхом цифрового розвитку публічного управління є наявність ефективного нормативно-правового підґрунтя процесів формування та реалізації державної політики України.

Політику цифрового розвитку необхідно розглядати як ефективний процес свідомого впливу держави на суспільство, на всі його інституції, національну економіку і бізнес з метою впровадження дієвих інформаційно-комунікаційних технологій у відповідні управлінські процеси. Стрімкий розвиток цифрової взаємодії задовольняє різноманітні інтереси учасників суспільно-владних відносин, підштовхує до застосування нових методів публічного управління, що в свою чергу визначає необхідність вирішення актуальних нормативно-правових питань щодо забезпечення державної політики цифрового розвитку в Україні, серед яких слід відзначити проблематику визначення прав всіх суб'єктів вироблення державної політики в цифровому середовищі, забезпечення правового захисту конфіденційності даних, унормування поняття «цифрової особистості» тощо. Як наслідок, під впливом впровадження цифрових технологій, ухвалюються нові правові норми, відповідні законодавчі акти, розвиваються правові інститути та ІТ-сфера в цілому.

Метою статті є визначення особливостей нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціалізовані методи, зокрема системний метод – для дослідження системи нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку як цілісної множини елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними; структурно-функціональний метод – для визначення складників та етапів нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України; метод аналізу та синтезу – для виявлення особливостей

застосування нормативно-правових механізмів формування державної політики цифрового розвитку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика цифрового врядування широко відображена у наукових працях таких українських учених як О. Карпенко (Карпенко, 2023), А. Осьмак (Осьмак, 2024), Я. Цимбаленко (Цимбаленко, 2023) та П. Шпиґа (Шпиґа, 2024), які актуалізують новітні технологічні зміни у сфері публічного управління та адміністрування. Таку думку поділяють різні науковці, які досліджують питання правового забезпечення державної політики цифрового розвитку.

Так, Т. Пікуля зазначає, що реалізація концепту сервісної держави неможлива без цифровізації самої держави, а побудова цифрової держави передбачає реорганізацію системи органів публічної влади, реформування системи державного управління на основі принципів інформаційного суспільства з урахуванням тих можливостей, які надаються сучасними технологіями і мережевою інфраструктурою (Пікуля, 2024).

Разом з тим, М. Хаустова, вивчаючи правове забезпечення цифрової трансформації акцентує увагу на тому, що для розвитку сфери цифровізації суспільства необхідним є застосування нормативного, інституційного, економічного, організаційного, соціально-психологічного та техніко-технологічного механізмів державного регулювання разом із широким переліком його методичного інструментарію (Хаустова, 2022).

Крім цього, Польовий П.В. розкриваючи нормативно-правовий механізм цифрових трансформацій в органах публічної влади наголошує, що цифрові трансформації в суспільстві пов'язані зі стратегічним плануванням, яке набуває особливої актуальності під час розробки та реалізації державної політики модернізації сфери публічного управління (Польовий, 2022). Дослідження українських вчених доводять, що прийняття відповідної нормативно-правової бази у сфері цифрового розвитку визначає стратегічний курс України в контексті опанування громадянами знань, умінь, навичок у сфері цифрових технологій (цифрових компетенцій), матиме позитивний вплив на процеси цифровізації у галузі бізнесу, адміністрування та права, а також стане технологічною базою для подальшого розвитку людського потенціалу та національної економіки.

Результати дослідження.

Слід зазначити, що законодавство України, яке регулює суспільно-владні відносини, які пов'язані із реалізацією та впровадженням

цифрових технологій, налічує певну кількість нормативно-правових актів, що розкривають різні етапи його становлення та розвитку. Чітке формування зазначених етапів дає можливість визначити подальші необхідні зміни щодо виведення з обігу застарілих і прийняття нових законів та підзаконних актів. Виокремимо три основні етапи розвитку нормативно-правового забезпечення в Україні сфери цифрового розвитку, а саме: становлення (інформатизація), впровадження (електронного урядування) та розвиток (цифрова трансформація).

Етап становлення (інформатизація) припадає на 1998-2009 роки та характеризується використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій при здійсненні управлінських функцій, запровадженні електронного документообігу, розвитку електронної інфраструктури державного та муніципального управління, автоматизації частини адміністративно-управлінської діяльності органів влади, а також впровадженні засобів обчислювальної техніки на робочих місцях публічних службовців.

Упродовж 2010-2017 років етапу впровадження (електронне урядування) було здійснено оптимізацію процесів надання адміністративних послуг за допомогою технічних засобів (систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної мережі), а також запровадження єдиної автоматизованої інформаційної взаємодії органів публічної влади з громадянами та суб'єктами господарювання.

Третій, сучасний етап розвитку (цифровізація), який розпочався у 2017 році й характеризується всебічним застосуванням цифрових технологій у процесі здійснення державно-управлінської діяльності та при прийнятті суспільно-важливих рішень.

Першим підзаконним актом цього етапу стала Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р (Про схвалення Концепції на 2018-2020 роки, 2018), яка передбачала здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрової інфраструктури, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій. Зазначена концепція визначила цифровізацію ключовим механізмом економічного зростання завдяки здатності

технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності, а масштаб і темп цифрових трансформацій – основними характеристиками економічного розвитку. Відповідно до Концепції основними цілями цифрового розвитку є: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва. Разом з тим, головною метою розвитку цифрових інфраструктур є забезпечення безперешкодного доступу до цифрових можливостей для всіх громадян України, незалежно від місця їхнього перебування, особливо тих, хто перебував у сегменті «цифрового розриву».

Натомість першим законодавчим актом етапу цифровізації став введений в дію 09 травня 2018 року Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05 жовтня 2017 року № 2163-VIII (Про основні засади, 2017), яким визначено правові та організаційні основи забезпечення захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якого забезпечуються динамічний розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі.

Законодавчим продовженням цифрового розвитку став Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 року № 1667-IX (Про стимулювання розвитку, 2021), який визначив організаційні, правові та фінансові засади функціонування правового режиму «Дія Сіті», що запроваджується з метою стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також талановитих спеціалістів.

Але справжнім «проривом» у формуванні державної політики цифрового розвитку України на законодавчому рівні стало суттєве оновлення Закону України від 01 грудня 2022 року № 2807-IX «Про Національну програму інформатизації» (Про Національну програму, 2022), який визначив особливості реалізації державної політики у сфері інформатизації для забезпечення потреб

та розвитку інформаційного суспільства, впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Зазначеним законом визначено генерального державного замовника Національної програми інформатизації – Міністерство цифрової трансформації України, а також затверджено поняття цифровізації як процесу впровадження цифрових технологій у всіх сферах суспільного життя.

Серед ініціатив голови держави слід виділити Указ Президента України «Про заходи щодо створення сприятливих умов для розвитку ІТ-індустрії в Україні» від 03 вересня 2020 року № 371/2020 (Про заходи щодо створення, 2020), зміст якого спрямовано на розвиток освіти у галузі знань «Інформаційні технології», інтеграцію кращих світових практик у систему підготовки ІТ-фахівців для підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Наступним управлінським рішенням В. Зеленського щодо подальшого цифрового розвитку стала Стратегія національної безпеки України, яку було затверджено Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 14 вересня 2020 року № 392/2020 (Про Стратегію національної безпеки, 2020). Одним з основних напрямів зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки виділено цифрову трансформацію, забезпечення надання адміністративних послуг через безпечне «єдине вікно» з використанням сучасних інформаційних технологій, поширення цифрової грамотності, а також гарантування кіберстійкості та кібербезпеки національної інформаційної інфраструктури.

Слід звернути увагу також на удосконалення мережі ситуаційних центрів та цифрової трансформації сфери національної безпеки і оборони, що передбачає підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень, взаємодії, координації і контролю за діяльністю органів виконавчої влади, правоохоронних органів та військових формувань у сферах національної безпеки і оборони у мирний час, а також в особливий період, у тому числі в умовах воєнного стану, в умовах надзвичайного стану та під час виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України (Щодо удосконалення мережі ситуаційних центрів, 2021).

Важливим аспектом дослідження є аналіз нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, що спричинено необхідністю

подальшої розбудови ефективної цифрової економіки і цифрового ринку, а також продовження їх інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС. Важливим актом стала Концепція розвитку електронного урядування в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 року № 649-р (Про Концепцію електронного урядування, 2017), яка була першою спробою вирішення проблем відставання України від світових темпів цифрового розвитку, у тому числі у розрізі цифрової нерівності щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій між органами влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Так, практичну реалізацію цієї Концепції розпочато за принципом «цифровий за замовчуванням», що передбачало «електронну» як пріоритетну процедурну форму взаємодії органів публічної влади, залучення громадян до прийняття управлінських рішень.

Слід зазначити, що 2019 рік став визначальним у нормативно-правовому аспекті щодо розвитку сфер цифровізації, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації. Так, на початку 2019 року Кабінетом Міністрів України постановою від 30 січня 2019 року № 56 було затверджено засади реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку (Деякі питання цифрового розвитку, 2019), які впроваджуються шляхом: відкритості; прозорості; багаторазовості використання; технологічної нейтральності і портативності даних; орієнтованості на громадян; інклюзивності та доступності; безпечності та конфіденційності; багатомовності; підтримки прийняття рішень; адміністративного спрощення; збереження інформації; оцінювання ефективності та результативності.

Згодом, у вересні того ж 2019 року було затверджено й Положення про новостворене Міністерство цифрової трансформації України (Питання Міністерства цифрової трансформації, 2019), яким було визначено основні засади, цілі та принципи його діяльності. Міністерство забезпечує вироблення державної політики у сферах: цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, розвитку цифрових навичок і цифрових прав громадян, інтероперабельності, електронних комунікацій, розвитку ІТ-індустрії та хмарних послуг. Інституціональною новацією стало введення постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 року № 194 в усіх ЦОВВ посади CDTO – заступника керівника відповідного органу з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (Деякі питання діяльності підрозділів, 2020).

Наступною правовою новацією щодо цифрового розвитку стало затвердження постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471 програми діяльності уряду (Про затвердження Програми діяльності, 2020), яка визначила цифрову трансформацію та розвиток ІТ-сектору ключовими напрямками програми держаного стимулювання, а цифровізацію економіки – базовим вектором реалізації державної політики.

Очікуваними результатами та показниками цифровізації розвитку сервісної діяльності органів публічної влади стало збільшення кількості доступних онлайн державних послуг (понад 200) та утворених ЦНАПів (на 30%), а також стрімке зростання рівня користування онлайн-послугами (охоплення – 60% населення).

За показником інформатизації суспільства передбачалось, що користуватимуться Інтернет покриттям будуть: 95% жителів України зі швидкістю мінімум 2 Мбіт/с для мобільного ширококутового доступу; 95% сільських домогосподарств, закладів соціальної інфраструктури та органів місцевого самоврядування зі швидкістю не менше 100 Мбіт/с для фіксованого ширококутового доступу.

Разом з тим, за показником цифрової грамотності населення очікувалось, що 6 млн. громадян України опанують базові цифрові компетентності, 5000 тренерів пройдуть курс цифрової грамотності, а також запрацює партнерська мережа хабів та єдина онлайн-платформа для дітей, батьків та вчителів задля інформування та реагування на випадки ризиків та загроз в Інтернеті.

Однак відповідно до звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2020 р. (розпорядження (Про затвердження звіту, 2021) за показниками розвитку адміністративних послуг та їх цифровізації цифровізовано та здійснено реінжиніринг 120 пріоритетних послуг, успішно опрацьовано 60 % офлайн та 40 % онлайн заяв щодо державної реєстрації фізичних осіб-підприємців, а також збільшено кількість утворених ЦНАПів на 28%. За показником інформатизації суспільства було зафіксовано, що станом на 2020 рік 83% громадян України мають покриття мобільним ширококутовим доступом до Інтернету зі швидкістю не нижче ніж 2 Мбіт/с, 55% сільських домогосподарств мають можливість підключитися до фіксованого ширококутового доступу до мережі Інтернет із швидкістю не нижче ніж 100 Мбіт/с, і всього 23% закладів соціальної інфраструктури та органів місцевого самоврядування підключені

до ширококутового доступу до мережі Інтернет зі швидкістю не менше 100 Мбіт/с.

У подальшому, з метою вивчення проблемних питань з реалізації державної політики цифрового розвитку в липні 2020 року на засіданні Кабінету Міністрів України було затверджено Положення про Міжгалузеву раду з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації та її склад (Про утворення Міжгалузевої ради, 2020), основними завданнями якої визначено: підготовку пропозицій та розроблення проєктів концепцій і програм у сфері цифрового розвитку; координацію дій органів виконавчої влади під час виконання цих програм та сприяння впровадженню принципів державної політики цифрового розвитку; підготовку пропозицій та рекомендацій щодо цільового та ефективного використання державних фінансів та іншої фінансової допомоги під час виконання та реалізації програм з питань цифрового розвитку органів публічної влади.

Слід також звернути увагу на особливості унормування цифрової трансформації соціальної сфери, яка розпочалася у жовтні 2020 року за безпосередньої участі Міністерства соціальної політики та Міністерства цифрової трансформації щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення та проведення комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення.

Так, з метою забезпечення європейських стандартів функціонування інституцій соціального захисту, надання послуг соціального характеру, фінансової стабільності соціальної сфери, підвищення її прозорості та оптимізації її адміністративних витратків у жовтні 2020 року урядом схвалено Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери (Про схвалення Стратегії цифрової трансформації, 2020), реалізацію якої планувалось здійснити шляхом виконання існуючих та розроблення нових нормативно-правових актів, необхідних для цифрової трансформації соціальної сфери, та реалізації пілотних проєктів із створення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. Завданнями зазначеної Стратегії визначено: підвищення ефективності соціального захисту громадян; удосконалення системи управління фінансовими ресурсами соціальної сфери; автоматизація системи її управління; технологічний розвиток інформаційних ресурсів соціальної сфери з використанням інноваційних технологій.

Необхідність вирішення проблеми низького рівня цифрової грамотності та поінформованості населення щодо загальних аспектів,

можливостей, ризиків та безпеки використання штучного інтелекту (далі – ШІ) спонукала до ухвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні (Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту, 2020), якою було визначено мету, принципи та завдання розвитку технологій ШІ в Україні як одного з пріоритетних напрямів сфери науково-технологічних досліджень. Зазначена концепція передбачає, що одним із завдань у сфері публічного управління є забезпечення розвитку технологій ШІ для цифрової ідентифікації та верифікації осіб, зокрема для надання державних послуг.

Цифровий розвиток космічної діяльності України характеризується появою нових комерційних застосувань, залученням приватної ініціативи та впровадженням нових організаційних форм й посиленням конкуренції, що було відображено у Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025 роки (Про схвалення Концепції космічної програми, 2021), яка передбачає поетапне створення національної системи космічного спостереження на основі вітчизняних та іноземних орбітальних засобів та інформаційних технологій як інноваційний інструмент цифровізації економіки, забезпечення сталого розвитку, контролю надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, співпраці з міжнародною системою GEOSS у розв'язанні глобальних та регіональних проблем.

Відсутність концептуальних основ для формування державної політики у сфері розвитку цифрових компетентностей певний час не дозволяла ефективно визначати подальші напрями розвитку цифрового суспільства в Україні, що спричинило схвалення у березні 2021 р. Концепції розвитку цифрових компетентностей (Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей, 2021), яка і визначила основні завдання щодо розвитку цифрових знань, умінь та навичок, а також підвищення загального рівня цифрової грамотності населення, шляхом покращення обізнаності громадян щодо небезпек в Інтернеті; забезпечення відповідного правового регулювання, а також визначення рамки цифрової компетентності та створення індикаторів для моніторингу стану її розвитку. Виконання цих завдань серед іншого передбачає розроблення відповідних методичних рекомендацій та проведення інформаційних кампаній, спрямованих на популяризацію цифрових технологій серед населення.

В освітній сфері слід виділити постанову Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 року № 184 Про впровадження Єдиного

державного веб-порталу цифрової освіти «Дія. Освіта» (Питання Єдиного державного веб-порталу, 2021), у якій визначено основними завданнями для формування індивідуальних освітніх траєкторій щодо забезпечення цифрової грамотності людей всіх вікових категорій з використанням новітніх методів та механізмів покращення результатів навчання.

Прогрес у розбудові системи публічного управління державними фінансами для забезпечення її відповідності вимогам сучасної ринкової економіки та пріоритетам розвитку України почав з'являтися і у сфері міжбюджетних відносин. Початком такого прогресу є затвердження у листопаді 2021 року Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року (Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, 2021), завданнями та напрямами реалізації якої зокрема є: запровадження єдиної інтегрованої системи з підтримки ІТ-продуктів/послуг та відповідної ІТ-інфраструктури для розвитку ІТ-сервісів; налагодження цифрової взаємодії діючих сервісів суб'єктів системи управління державними фінансами із Єдиним державним вебпорталом електронних послуг; функціонування інформаційної системи управління місцевих бюджетів «LOGICA» та інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації/моніторингу; створення нових інформаційних систем управління та впровадження в цикл професійної підготовки спеціалістів ІТ-підрозділів спеціальних курсів щодо прийняття рішень у критичних ситуаціях; забезпечення цілісності Єдиної інформаційно-комунікаційної системи управління державними фінансами від сучасних кіберзагроз.

Наступний підзаконний акт у сфері вироблення державної політики цифрового розвитку було прийнято уже у 2023 році під час збройної агресії проти України. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2023 року № 139 (Деякі питання підвищення рівня цифровізації, 2023), було підтримано пропозицію Міністерства оборони та Міністерства цифрової трансформації щодо підвищення рівня цифровізації сил безпеки та сил оборони України у період воєнного стану для забезпечення їх оперативної сумісності з відповідними структурами держав-членів НАТО шляхом використання комплексу спеціалізованого програмного забезпечення «Інтеграційна платформа «Дельта» Збройних Сил України» з метою створення єдиного геоінформаційного та інформаційно-аналітичного середовища органів військового

управління, військових частин та підрозділів згідно зі стандартами НАТО, а також для забезпечення необхідної інформаційної сумісності/взаємодії між різнотипними інформаційними системами сил безпеки та оборони України.

Вплив цифрового розвитку у боротьбі з корупцією спрямовується на реалізацію повноважень органів публічної влади стосовно відкриття даних щодо їхньої діяльності. З цією метою у березні 2023 року було затверджено Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки (Про затвердження Державної антикорупційної програми, 2023), яка ще раз актуалізувала проблему недостатнього рівня цифрової трансформації держави, що у свою чергу негативно впливає на ефективність, швидкість та зручність отримання державних послуг та підтверджує існування ряду корупційних ризиків. Серед очікуваних результатів цієї програми, наприклад є розроблення стратегічного плану цифрового розвитку Державної митної служби та її територіальних підрозділів, цифровізація здійснення процесів примусового виконання рішень та запровадження цифрової системи обліку військовослужбовців.

На окрему увагу заслуговує розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 року № 774-р «Про затвердження переліку показників Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI)» (Про затвердження переліку показників Індексу, 2023), положення якого є індикатором запровадження європейських підходів до цифрової трансформації в Україні, що у свою чергу забезпечить соціально-економічний розвиток України та її регіонів, дозволить розширити права і можливості кожного громадянина України, а також посилить потенціал українських підприємств. DESI (the Digital Economy and Society Index) це індекс цифрової економіки та суспільства, що є стандартним інструментом вимірювання цифрової продуктивності у країнах ЄС, за допомогою якого відстежується прогрес щодо цифрової конкурентоспроможності задля можливості пріоритетувати потреби урядів в реформах та залученні інвестицій. Використання DESI надасть можливість: відстежувати прогрес України за рівнем цифрової продуктивності; порівнювати відповідні показники з країнами ЄС; визначати позитивну динаміку; коригувати механізми вироблення державної політики та вживати необхідні заходи для підвищення цифрової продуктивності; визначати сфери пріоритетних інвестицій.

Особливо слід відзначити розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 серпня

2024 року № 735-р (Деякі питання цифрової трансформації, 2024), яким було визначено пріоритетні напрями та завдання (проекти) цифрової трансформації на 2024-2026 рр., відповідно до яких передбачено: запровадження цифрового інструментарію функціонування сервісної діяльності у безпековій сфері; забезпечення функціонування Єдиної цифрової системи управління процесами відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури (екосистеми DREAM); удосконалення взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу та цифрових технологій щодо проведення фінансових розслідувань; побудови цифрової платформи «Е-молодь» та забезпечення реалізації пілотного проекту «Гроші ходять за послугою»; забезпечення функціонування цифрового реєстру спортивних рекордів; створення цифрової системи для публічного відображення інформації про національні і міжнародні спортивні заходи та результати спортсменів, проведення трансляцій із зберіганням відповідних медіа-матеріалів; модернізацію інформаційної системи надання адміністративних послуг Державної служби України з надзвичайних ситуацій; удосконалення ядра цифрової платформи «Безпечна країна» та комплексної системи захисту інформації Єдиної цифрової відомчої електронної комунікаційної мережі МВС з урахуванням загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури; запровадження цифрових технологій для здійснення публічних закупівель; введення в експлуатацію інструменту цифрового управління відбудовою.

Також у 2024 році важливим етапом цифрового розвитку житлово-комунальної сфери стала реалізація експериментального проекту з впровадження цифрової системи «Єдина платформа житлово-комунальних послуг» (Про реалізацію експериментального проекту, 2024), який дасть змогу провести реінжиніринг та автоматизувати процеси, пов'язані з наданням та отриманням популярних серед населення послуг.

Висновки.

Констатовано зростання кількості та якості цифрових послуг/сервісів завдяки нормативному розширенню сфери застосування ІТ й можливостей їх онлайн надання. Зазначено, що завдяки нормативно-правовому забезпеченню сервісної діяльності органів державної влади в Україні вже реалізовано такі е-послуги: паспорт разом з ППН, цифрове посвідчення громадянина, MobileID, SmartID, mobile app, е-пенсія, електронний кабінет е-Малятко, е-резидентство, банківський рахунок для бізнесу онлайн,

кабінет забудовника, прописки дитини онлайн, електронні вибори, ID-картка з електронним підписом. Натомість досі не врегульовано питання щодо реалізації цифрових комунікацій на місцевому рівні, що залишає невирішеною проблему забезпечення Інтернет-покриттям більшої частини автомобільних та залізничних магістралей, гірської місцевості та інших віддалених територій України.

Підсумовуючи здійснений аналіз особливостей нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України, слід відзначити:

- фрагментарність чинного законодавства, яке лише частково сприяє ефективній цифровізації діяльності органів публічної влади;
- домінування директивних актів (концепцій, положень, стратегій), які у переважній більшості мають планувальний характер та містять обов'язкові для виконання заходи, разом з тим виявлено недостатність наявності відповідних планів, програм та проектів щодо цифрового розвитку різних сфер життєдіяльності суспільства, які б розкривали порядок реалізації зазначених директив;
- недостатню розробленість актів стратегічного характеру, які б були спрямовані на управлінський розвиток цифрової трансформації, а саме відсутність Національної стратегії цифровізації та Концепції цифрового розвитку органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- не врегульованість питань цифрових відносин за межами України, а також гармонізації українського «цифрового» законодавства з правовими нормами ЄС.

Рекомендовано реформу системи державного управління у сфері цифрового розвитку

корелювати із заходами щодо:

- створення дієвої та ефективної нормативно-правової бази для організаційної діяльності органів публічної влади у цифровій сфері;
- захисту законності та легітимності дій суб'єктів суспільно-владних відносин у віртуальному просторі, у тому числі щодо формування основних інформаційних прав/свобод людини;
- забезпечення інформаційної прозорості діяльності державних органів;
- зниження адміністративних бар'єрів і обмежень, які зможуть унеможливити реалізацію громадянами України законних прав на одержання і поширення інформації;
- нормативного визначення завдань щодо відстоювання національних інтересів держави у кіберпросторі.

Узагальнюючи зазначене, запропоновано розвивати нормативно-правове забезпечення у таких сегментах цифрового розвитку:

- захист конфіденційності даних через впровадження систем та алгоритмів штучного інтелекту;
- державно-приватне партнерства на основі людиноцентричного підходу;
- розширення переліку доступних державних онлайн-послуг;
- забезпечення доступу до швидкісного Інтернету в кожному населеному пункті країни;
- розвиток ІТ-навичок та цифрових компетентностей через запровадження програм, спрямованих на підвищення рівня обізнаності громадян щодо небезпек у цифровому середовищі, а також на формування нульової толерантності до порушень прав, свобод та безпеки в мережевому середовищі.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. (2020). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2020-%D0%BF#Text>

Деякі питання підвищення рівня цифровізації сил безпеки та сил оборони України у період воєнного стану. (2023). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139-2023-%D0%BF#Text>

Деякі питання цифрового розвитку. (2019). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF>

Деякі питання цифрової трансформації. (2024). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2024-%D1%80#Text>

Осьмак, А., Карпенко, Ю., & Качмарський, Є. (2024). Інтероперабельність критеріїв оцінювання сервісів виявлення дезінформації в умовах цифровізації публічного управління. *Аспекти публічного управління*, 12(1), 6-13. <https://doi.org/10.15421/152401>

Питання Єдиного державного веб-порталу цифрової освіти “Дія. Освіта”. (2021). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2021-%D0%BF#Text>

- Питання Міністерства цифрової трансформації. (2019). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>
- Пікуля, Т. О. (2024). Правове забезпечення цифрової трансформації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 81(1), 61-67.
- Польовий, П. В. (2022). Нормативно-правовий механізм цифрових трансформацій в органах публічної влади та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 4, 84-93.
- Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки. (2023). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#top>
- Про затвердження звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2020 році. (2021). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2021-%D1%80#Text>
- Про затвердження переліку показників Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI). (2023). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2023-%D1%80#Text>
- Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України. (2020). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text>
- Про заходи щодо створення сприятливих умов для розвитку ІТ-індустрії в Україні. (2020). *Указ Президента України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/371/2020#Text>
- Про Національну програму інформатизації. (2022). *Закон України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
- Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. (2017). *Закон України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
- Про реалізацію експериментального проекту щодо створення та впровадження цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Єдина платформа житлово-комунальних послуг». (2024). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2024-%D0%BF#Text>
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». (2020). *Указ Президента України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 червня 2021 року «Щодо удосконалення мережі ситуаційних центрів та цифрової трансформації сфери національної безпеки і оборони». (2021). *Указ Президента України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260/2021#n2>
- Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. (2021). *Закон України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
- Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025 роки. (2021). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2021-%D1%80#Text>
- Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. (2017). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>
- Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. (2021). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
- Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. (2018). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018>
- Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. (2020). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
- Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. (2021). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>
- Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери. (2020). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>
- Про утворення Міжгалузевої ради з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. (2020). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2020-%D0%BF#Text>
- Хаустова, М. Г. (2022). Поняття цифровізації: національні та міжнародні підходи. *Право та інновації*, 2(38), 7-18.
- Цимбаленко, Я. Ю., & Карпенко, О. В. (2023) Цифрові інструменти запобігання корупції. *Інвестиції: практика та досвід*, 2, 68-73. Retrieved from <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/986/995>

- Шпиґа, П. С., Карпенко, О. В., Осьмак, А. С., Карпенко, Ю. В., & Качмарський, Є. І. (2024). Інструменти реінжиніринґу державного управління у сфері охорони здоров'я: штучний інтелект та цифрові системи персональної ідентифікації пацієнтів. Електронний журнал. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.5.2>
- Карпенко, О., Запорожзетс, Т., Тседик, М., Васиук, Н., & Осьмак, А. (2023). Digital Transformations of Public Administration in Countries with Transition Economies. *European Review*, 31(6), 569-588 <https://doi.org/10.1017/S1062798723000522>

REFERENCES

- Deiaki pytannia diialnosti pidrozdiliv z pytan tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii tsentralnykh ta mistsevykh orhaniv vykonavchoi vlady ta zastupnykiv kerivnykiv tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady, oblasnykh, Kyivskoi ta Sevastopolskoi miskykh derzhavnykh administratsii z pytan tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii. № 194. (2020). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2020-%D0%BF#Text>
- Deiaki pytannia pidvyshchennia rivnia tsyfrovizatsii syl bezpeky ta syl oborony Ukrainy u period voiennoho stanu. № 139. (2023). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139-2023-%D0%BF#Text>
- Deiaki pytannia tsyfrovoho rozvytku. № 56. (2019). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF>
- Deiaki pytannia tsyfrovoy transformatsii. № 735-r. (2024). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2024-%D1%80#Text>
- Карпенко, О., Запорожзетс, Т., Тседик, М., Васиук, Н., Осьмак, А. (2023). Digital Transformations of Public Administration in Countries with Transition Economies, *European Review*, 31(6), 569-588 <https://doi.org/10.1017/S1062798723000522>
- Khaustova, M. H. (2022). Concept of digitalization: national and international approaches. *Law and innovation*, 2(38), 7-18.
- Osmak, A., Karpenko, Yu., & Kachmarskyi, Ye. (2024). Interoperabelnist kryteriiv otsiniuvannia servisiv vyivlennia dezinformatsii v umovakh tsyfrovizatsii publicnogo upravlinnia. *Aspekty publicnogo upravlinnia*, 12(1), 6-13. <https://doi.org/10.15421/152401>
- Pikulia, T. O. (2024). Legal support of digital transformation in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*, 81(1), 61-67.
- Polovyi, P. V. (2022). Regulatory and legal mechanism of digital transformations in public authorities and development of digital competencies of public servants. *Scientific notes of the Tavri National University named after V. AND. Vernadskyi. Series: Public management and administration*, 4, 84-93.
- Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii. № 2807-IX. (2022). *Zakon Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
- Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy. № 2163-VIII. (2017). *Zakon Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
- Pro realizatsiiu eksperymentalnoho proektu shchodo stvorennia ta vprovadzhennia tsyfrovoy intehrovanoi informatsiino-analitychnoi systemy «Iedyna platforma zhytlovo-komunalnykh posluh». № 1039. (2024). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2024-%D0%BF#Text>
- Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy». № 392/2020. (2020). *Ukaz Prezydenta Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
- Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 4 chervnia 2021 roku «Shchodo udoskonalennia merezhi sytuatsiinykh tsestriv ta tsyfrovoy transformatsii sfery natsionalnoi bezpeky i oborony». № 260/2021. (2021). *Ukaz Prezydenta Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260/2021#n2>
- Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini. № 649-r. (2017). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>
- Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini. № 1556-r. (2020). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
- Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii. № 67-r. (2018). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018>
- Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii. № 167-r. (2021). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
- Pro skhvalennia Kontseptsii Zahalnodержavnoi tsilovoy naukovo-tekhnichnoi kosmichnoi prohramy Ukrainy na 2021-2025 roky. № 15-r. (2021). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2021-%D1%80#Text>

- Pro skhvalennia Stratehii tsyfrovoy transformatsii sotsialnoi sfery. № 1353-r. (2020). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>
- Pro skhvalennia Stratehii zdiisnennia tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na period do 2025 roku ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii. № 1467-r. (2021). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>
- Pro stymuliuvannia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini. № 1667-IX. (2021). *Zakon Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
- Pro utvorennia Mizhhaluzevoy rady z pytan tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii. № 595. (2020). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2020-%D0%BF#Text>
- Pro zakhody shchodo stvorennia spryiatlyvykh umov dlia rozvytku IT-industrii v Ukraini. № 371/2020. (2020). *Ukaz Prezidenta Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/371/2020#Text>
- Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023-2025 roky. № 220. (2023). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#top>
- Pro zatverdzhennia pereliku pokaznykiv Indeksu tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva (DESI). № 774-r. (2023). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2023-%D1%80#Text>.
- Pro zatverdzhennia Prohramy diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy. № 471. (2020). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text>.
- Pro zatverdzhennia zvituv pro khid i rezultaty vykonannia Prohramy diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy u 2020 rotsi. № 327-r. (2021). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2021-%D1%80#Text>.
- Pytannia Ministerstva tsyfrovoy transformatsii. № 856. (2019). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>.
- Pytannia Yedynoho derzhavnogo veb-portalu tsyfrovoy osvity "Diia. Osvita". № 184. (2021). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2021-%D0%BF#Text>.
- Shpyha, P. S., Karpenko, O. V., Osmak, A. S., Karpenko, Yu. V., & Kachmarskyi, Ye. I. (2024). Instrumenty reinzhynirynhu derzhavnogo upravlinnia u sferi okhorony zdorovia: shtuchnyi intelekt ta tsyfrovi systemy personalnoi identyfikatsii patsientiv. *Elektronnyi zhurnal. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.5.2>
- Tsybalenko Ya. Yu., & Karpenko O. V. (2023). Tsyfrovi instrumenty zapobihannia koruptsii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 2, 68-73. Retrieved from <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/986/995>